

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

07.07.2025. Nr. 1-5/136

Ministru prezidentei Evikai Siliņai
pasts@mk.gov.lv

**Latvijas Republikas Saeimas Cilvēktiesību un
sabiedrisko lietu komisijai**
cilvektiesibu.komisija@saeima.lv

Ropažu novada pašvaldībai
novada.dome@ropazi.lv

Zināšanai: **adresātiem pēc pievienotā saraksta**

Par nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem bez pavadības

Tiesībsarga birojā ir saņemta Ropažu novada pašvaldības (turpmāk – Pašvaldība) vēstule¹ par ārkārtas situāciju ar nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem bez pavadības, jo Ropažu novada bāriņtiesai (turpmāk – Bāriņtiesa) ir būtiski pieaudzis darba apjoms saistībā ar nepilngadīgo bēgļu un patvēruma meklētāju bez pavadības izmitināšanu slēgtajā un atvērtajā Patvērumu meklētāju izmitināšanas centrā “Mucenieki” (turpmāk – Centrs). Pašvaldība jau 2023. gadā aktualizēja problēmjautājumus par nesamērīgo slogu, kas saistīts ar nepilngadīgo bēgļu un patvēruma meklētāju bez pavadības izmitināšanu Centrā.

Pašvaldība informējusi, ka šādā apjomā Ropažu novada bāriņtiesa vairs nepildīs pienākumus, kamēr netiks sniegts valsts atbalsts – viena valsts dotēta slodze darbiniekiem. Jāatzīmē, ka pašvaldība nesaņem valsts finansējumu, jo nav paredzēts kompensēt faktiskos izdevumus par sniegto atbalstu un darbu ar nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem bez pavadības.

¹ Ropažu novada pašvaldības 2025. gada 16. jūnija vēstule Nr. RN/2025/2.2-5/1249.

2023. gadā Centrā bija novērots straujš nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības skaita pieaugums – 34 personas. 2024. gadā tās bija 103 personas, bet 2025. gada maijā – 44 personas, uz vēstules sagatavošanas brīdi Bāriņtiesa bija ierosinājusi 57 lietas. Šie skaitļi ar katru dienu pieaug, jo Centrs ir pārpildīts.²

[1] Lai rastu risinājumu minētajai problēmai, ir notikušas vairākas sanāksmes, kurās piedalījās Iekšlietu ministrijas, Finanšu ministrijas, Labklājības ministrijas, Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas, Daugavpils valstspilsētas pašvaldības, Daugavpils pilsētas bāriņtiesas, Daugavpils valstspilsētas Sociālā dienesta, Bērnu aizsardzības centra, Ropažu novada pašvaldības, Ropažu novada bāriņtiesas, Ropažu novada Sociālā dienesta, Sabiedrības integrācijas fonda un Tiesībsarga biroja pārstāvji.

2023. gada 9. augustā notikusi sanāksme par bāriņtiesas funkciju attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības veikšanas problēmām, kurā panākta konceptuāla vienošanās par nepieciešamību sniegt atbalstu, tostarp, ka Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai jāpilnveido tiesiskais regulējums par faktisko izdevumu kompensāciju nodrošināšanu pašvaldībām no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" (2016. gada 20. septembra Ministru kabineta protokollēmuma Nr. 46 40.§), paredzot izmaksu kompensāciju pašvaldībām arī par sniegto atbalstu patvēruma meklētājiem.³

Pēc tiesībsarga iniciatīvas 2023. gada 30. augustā notika tikšanās ar Ropažu novada bāriņtiesas, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Bērnu aizsardzības centra un Valsts robežsardzes pārstāvjiem. Tikšanās laikā aktualizējās jautājums ne tikai par bāriņtiesas nozīmību nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības interešu pārstāvības jomā, tostarp, cilvēku tirdzniecības prevencijai, bet arī par resursu trūkumu šīs funkcijas pilnvērtīgai izpildei.

2023. gada 8. decembrī Ropažu novada pašvaldība vērsa visu iesaistīto iestāžu uzmanību uz to, ka Ropažu novada bāriņtiesa saskaras ar kapacitātes trūkumu un finansiālajām grūtībām attiecībā uz savu pienākumu un uzdevumu nodrošināšanu, kas saistīti ar nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem bez pavadības, kā arī ka pastāvošā problēma liedz bāriņtiesai pilnvērtīgi pārstāvēt Ropažu novada bērnus un ģimenes darbinieku ierobežotās kapacitātes un pieaugošās slodzes Centrā dēļ.

² Ropažu novada pašvaldības 2025. gada 16. jūnija vēstule Nr. RN/2025/2.2-5/1249.

³ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas 2023. gada 11. decembra vēstule Nr. 1-2/3963.

[2] Tiesībsargs 2023. gada 23. novembrī Ministru prezidentei E. Siliņai nosūtīja vēstuli par patvēruma meklētāju sociālo nodrošinājumu. Tajā tiesībsargs norādīja, ka identificētas trīs jomas saistībā ar patvēruma meklētāju un pastarpināti arī izraidāmo ārzemnieku tiesību nodrošināšanu, kurās būtu nepieciešams veikt izmaiņas. Viena no jomām bija nepilngadīgo bez pavadības tiesību nodrošināšana. Darbu ar nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem bez pavadības veic Ropažu novada bāriņtiesa un Alūksnes novada bāriņtiesa, jo to pašvaldību administratīvajās teritorijās ir patvēruma meklētāju izmitināšanas centri, kā arī Daugavpils pilsētas bāriņtiesa, jo Daugavpilī atrodas Valsts robežsardzes Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrs. Ar Patvēruma likuma un Imigrācijas likuma tiesību normām valsts noteikusi bāriņtiesām papildu pienākumus nodrošināt nepilngadīgu personu bez pavadības pārstāvību personiskajās un mantiskajās attiecībās patvēruma procedūras laikā un izraidīšanas procedūras laikā, ja bērnam nav iecelts aizbildnis vai bērns nav ievietots bērnu aprūpes iestādē. Novērojumi liecina, ka faktiski nepilngadīgo visbiežāk pārstāv bāriņtiesa. Papildu pienākumi ir konkrētajām bāriņtiesām, nevis tie vienmērīgi izdalās visām bāriņtiesām valstī. Būtu pamatoti un nepieciešami pašvaldībai atlīdzināt arī tos resursus, kuri bijuši nepieciešami nepilngadīgo personu bez pavadības tiesību nodrošināšanai pirms statusa iegūšanas.

Ministru kabineta 2024. gada 11. janvāra atbildē⁴ tiesībsargam ir norādīts, ka 2023. gada 9. augusta sanāksmes dalībnieki atbalstīja, ka nepieciešams rast risinājumu bāriņtiesas norādītajiem problēmjautājumiem, vienlaikus atzīstot, ka pastāv vairāki iespējamie risinājuma varianti. Attiecībā uz papildu finansējuma piesaisti pašvaldībai tika secināts, ka ir šādi iespējamie risinājumi:

1. Atbildīgā ministrija sagatavo un iesniedz attiecīgu prioritārā pasākuma pieteikumu, un jautājums par finansējuma piešķiršanu ir izskatāms Ministru kabinetā likumprojekta "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu prioritāro pasākumu pieteikumiem, ņemot vērā valsts budžeta iespējas. Ja finansējums budžeta sagatavošanas procesā tiek piešķirts, atbildīgā ministrija sagatavo un virza izskatīšanai Ministru kabinetā nepieciešamos normatīvo aktu grozījumus.

2. Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija pilnveido tiesisko regulējumu par pašvaldību faktisko izdevumu kompensāciju nodrošināšanu pašvaldībām no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" (Ministru kabineta 2016. gada 20. septembra protokollēmums (prot. Nr. 46 40. §)), paredzot izmaksu kompensāciju pašvaldībām arī par sniegto

⁴ Ministru kabineta 2024. gada 11. janvāra vēstule Nr. 23 – TA – 3252.

atbalstu patvēruma meklētājiem (pašlaik kompensācija paredzēta tikai par personām ar starptautiskās aizsardzības statusu). Šādā gadījumā atbildīgajai iestādei jāizstrādā jauns informatīvais vai konceptuālais ziņojums, apzinot aktuālo situāciju un potenciālo ietekmi uz valsts budžetu, un jauns Ministru kabineta protokollēmums, jo nepieciešams izšķirties par noteiktu rīcību politikas īstenošanā, tai skaitā par finansējuma piešķiršanas mehānismu.

3. Tiek veikta finansējuma piesaiste no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem, iepriekš izvērtējot atbilstošāko fondu (vērtējams kā īstermiņa risinājums, jo neparedz sistēmisku pieeju problēmas risināšanai).

Attiecībā uz 1. punktā norādīto sanāksmē atklāts palika jautājums, kura no ministrijām varētu būt atbildīga par jautājuma virzību, jo sanāksmē par to netika panākta vienošanās.

Ministru kabinets norādījis, ka Iekšlietu ministrija, Labklājības ministrija un Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija, savstarpēji sadarbojoties, risinās jautājumu par resursu piesaisti bāriņtiesai, tostarp izvērtējot iespēju to risināt centralizēti.

[3] Jāatzīst, ka Ropažu novada pašvaldības sniegtā informācija norāda, ka atbildīgās ministrijas nav atrisinājušas jautājumu par resursu piesaisti pašvaldībām un konkrētajām pašvaldībām nākas ieguldīt savu pašvaldības budžetu un cilvēkresursus nepilngadīgo patvērumu meklētāju bez pavadības vajadzību, tiesību un interešu nodrošināšanā.

Jāsecina, ka iesaistītajām ministrijām trūkst vienotas izpratnes par to, kurai no ministrijām ir jāuzņemas vadošā loma finansējuma nodrošināšanai pašvaldībām par nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības cilvēkresursiem un finanšu resursu ieguldījumu. Uz iepriekš minēto norāda ministriju sniegtās atbildes Ropažu novada pašvaldībai, kuras saņemtas arī Tiesībsarga birojā.

[3.1] Labklājības ministrija atbildējusi⁵, ka jau 2024. gada 26. marta vēstulē Nr. 33-1-0402/515 atbilstoši iepriekš notikušajās sanāksmēs par nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības tiesību un interešu aizsardzības nodrošināšanu pārrunātajam, nosūtīja Iekšlietu ministrijai priekšlikumus, tostarp par iespējamiem grozījumiem normatīvajā regulējumā, vienlaikus aicinot organizēt sanāksmes priekšlikumu apspriešanai. Labklājības ministrija vēstulē aicinājusi Iekšlietu ministriju steidzamības kārtībā virzīt apstiprināšanai Ministru kabinetā Informatīvo ziņojumu "Par

⁵ Labklājības ministrijas 2025. gada 25. jūnija vēstule Nr. 33-1-0402/934.

nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības tiesību un interešu aizsardzības pasākumu ietekmi uz pašvaldību budžetiem” (24-TA-1014).

Labklājības ministrijas ieskatā joprojām ir nepieciešams diskutēt par bāriņtiesu atbrīvošanu no nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības pārstāvības. Pašreizējā situācija rada kompetences pārklāšanos un neskaidrības par atbildības sadalījumu starp valsts un pašvaldību institūcijām. Bāriņtiesu atbrīvošana no migrācijas jomas funkcijām un šo pienākumu nodošana valsts līmeņa institūcijai radītu skaidrāku un efektīvāku pārvaldes modeli, kurā katra institūcija darbotos savā kompetences jomā ar atbilstošiem resursiem un specializāciju.

[3.2] Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija atbildējusi⁶, ka aicina sekot lēkšlietu ministrijas sagatavotajam informatīvajam ziņojumam “Par nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības tiesību un interešu aizsardzības pasākumu ietekmi uz pašvaldību budžetiem” (tiesību akta lietas ID 24-TA-1014), kas pašlaik ir saskaņošanas procesā. Minētā informatīvā ziņojuma piedāvātais risinājums paplašina pašvaldību kompensācijas saņemšanas iespējas, kas pašvaldībām radušies, nodrošinot nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības (līdz 24 gadu vecumam) tiesību un interešu aizsardzību.

Jāatzīst, ka lēkšlietu ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums “Par nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības tiesību un interešu aizsardzības pasākumu ietekmi uz pašvaldību budžetiem” Tiesību aktu projektu portālā nav saskaņošanas procesā⁷. Informatīvā ziņojuma saskaņošanas process ir apstājies 2024. gada 18. septembrī. Informatīvo ziņojumu nav saskaņojusi Finanšu ministrija un Latvijas Pašvaldību savienība. lēkšlietu ministrija nav turpinājusi Informatīvā ziņojuma virzību.

Tā kā norādītā problemātika skar vairāku ministriju kompetenču jomas, lūdzu **Ministru kabinetu** iespējami īsākā laikā kopīgi izvērtēt jautājumu par kompensācijas mehānismu pašvaldībām par izdevumiem, kuri tām radušies, nodrošinot nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības vajadzības, un lemt par visatbilstošākajiem risinājumiem.

Ņemot vērā, ka valstī ilgstoši netiek risināts jautājums par kompensēšanas mehānismu pašvaldībām un tas būtiski ietekmē nepilngadīgo patvēruma meklētāju bez pavadības tiesību

⁶ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas 2025. gada 1. jūlija vēstule Nr. 33-1-0402/934.

⁷ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/9a5e6245-31a6-4ec6-8c59-824f29d85aa3.

nodrošināšanu un ievērošanu, aicinu **Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju** veikt parlamentāro kontroli, lai veicinātu jautājuma virzību iespējami īsākā laikā.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

Laila Henzele

laila.henzele@tiesibsargs.lv